

עלון שבועי

נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש

והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

405 פ"פ תפ"ח תנ"ך ו' ס"ל י"א

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com**הנושא: המתעטף בציצית זוכה לדרגת מלאך**

רצוני, שנאמר והוא כחתן יוצא מחופתו". ואילו הים עובד את ה' מיראה כלשון הכתוב: "האיתי לא תיראו נאום ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתו חול גבול לים", וכלשון המדרש: "ולא עוד אלא שמצטער ואין יכול מה לעשות".

לפיכך נתן רבי מאיר טעם לחוט של תכלת: "מפני שהתכלת דומה לים", ועל ידי זה נלמד מהים לעבוד את ה' מיראה שלא לעבור על מצוות ה', כמו שיש לים יראה גדולה שלא לעבור את הגבול שקבע לו הקב"ה. וממשיך: "וים דומה לרקיע", כדי להזכיר לנו שצריך לעבוד את ה' גם מאהבה, כמו כל צבא השמים ובראשם השמש ששמחים לעשות רצון קונם.

בדרך זו ממשיך ה'נועם אלימלך" לבאר: "ורקיע דומה לכסא הכבוד", על פי הגמרא בחגיגה (ג): ששואלת כי יש סתירה בכתובים כמה כנפיים יש למלאכים, כי ישעיה אומר (ישעיה ו', ב'): "שש כנפים שש כנפים לא אחד בשמים וכן פניו ובשמים יכסה רגליו ובשמים יעופף". ואילו בנבואת יחזקאל כתוב (יחזקאל א', ו'): "וארבע כנפיים לאחת להם". ותירצו בגמרא: "לא קשיא כאן בזמן שבת המקדש קיים [היו להם שש כנפיים], כאן בזמן שאין בית המקדש שנתמעטו כנפי החיות". שואלים בגמרא: "הי מיניהו אימעוט", איזו משתי הכנפיים חסרות להם בגלות.

נחלקו על כך הדעות: אמר רב חננאל אמר רב, אותן שאומרות שירה בהן, כתיב הכא (ישעיה סם) "ובשתיים יעופף וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלוא כל הארץ כבוד", (הרי מבואר שאומרים שירה בשתי הכנפיים שמעופפים בהן). וכתיב (משלי כ"ג, ה) "התעייף עיניך בו ואיננו" (כי בגלות אין להם שתי כנפיים אלו). ורבנן אמרי: אותן שמכסות בהן רגליהם, שנאמר (יחזקאל א', ז) "ורגליהם רגל ישרה" [הרי שראה יחזקאל את רגליהם], ואי לאו דאימעוט מנא הוה ידע". (אם היו מכוסים איך ראה אותם יחזקאל?)

ומבאר ה'נועם אלימלך" כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ובלשון קדשו: "והצדיק צריך לתקן ב' הדעות", כי בשתי הכנפיים שהמלאכים אומרים בהן שירה, הוא מפאת שעובדים את ה' באהבה עד כדי כך שפוצחים בשירה, ואילו שתי הכנפיים שמכסות בהן את הרגליהם, הוא מפאת שעובדים את ה' ביראה ומגודל הפחד הם מסתירים את רגליהם, לכן בגלות שאין בית המקדש קיים חסרות למלאכים הכנפיים הללו, כי אינם יכולים לעבוד את ה' באהבה ויראה כפי שעבדו בזמן שבת המקדש היה קיים.

ומה שנאמר ביחזקאל שאחרי החורבן חסרות שתי כנפיים, היינו כי שתי כנפיים חסרות לגמרי, אבל גם בשתי אחרות יש קצת פגם שצריך לתקן. ובזה נחלקו החכמים איזה משתי הכנפיים חסרות בעיקר, לפי רב עיקר החסר הוא בשתי הכנפיים שאומרים בהן שירה מאהבה, ולפי רבנן עיקר החסר

בתרגום יונתן בן עוזיאל מפרש את הפסוק (ט"ו, מ'): "למען תזכרו ויעשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם" – "ותהוון קדישין הי כמלאכי דמשמשין קדם ה' אלקכו". פירוש, שתהיו קדושים כמלאכים המשמשים לפני ה' אלקיכם.

וצריך להבין מדוע על ידי עטיפת ציצית דומה הוא למלאכי השרת?

עוד מצינו בשו"ע (או"ח סימן כ"א סעיף ד') כתב: "יש ליהזר כשאדם לובש טלית שלא יגרור ציציותיו", ומקורו באגור בשם המרדכי. ובמשנ"ב כתב, שהטעם לזה הוא משום ביזוי מצוה וכן כדי שלא יפסלו. אולם בבית יוסף שם מביא מהאגור ש"כל המגרר ציציותיו עליו הכתוב אומר (ישעיה י"ד, כ"ג) "יטאטאתיה במטאטא השמים".

וצריך להבין מדוע כל כך חמור גרירת הציציות על הריצפה שמקללים אותו, יותר משאר מצוות?

שנינו בגמרא (מנחות מג:): "תניא היה רבי מאיר אומר, מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד". ופירש רש"י: "ומכח התכלת מזכיר היושב על כסא". וצריך ביאור, מדוע לא די בתכלת שבציצית להזכיר את כסא הכבוד, אלא התכלת מזכיר את הים והים את הרקיע ורק אז נזכר בכסא הכבוד?

מבאר את הדברים הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע בספרו נעם אלימלך (פרשת שלח): "וים הוא רמז ליראה ורקיע רמז לאהבה". ומכיוון כן מדברי המדרש (ילקוט שמעוני האזינו רמז תקמ"ב): "אמר לו הקב"ה למשה, אמור להם לישראל הסתכלו בשמים שבראתי לשמשכם, שמה שינו מדתן, או שמה לגל חמה יצא ממערב ... ולא עוד אלא ששמח לעשות רצוני, שנאמר (תהלים י"ט, ו) "והוא כחתן יוצא מחופתו"..."

וכן לענין הים הוא אומר (ירמיה ה', כ"ב) "האותי לא תיראו נאום ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתו חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו", שמשעה שגזרתי עליו שמה שינה את מידתו ואמר אעלה ואציף את העולם! לא ... ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף, ולא עוד אלא שמצטער ואין יכול מה לעשות, כענין שנאמר (ירמיה שם) "וינתגעשו ולא יוכלו".

והרי דברים קל וחומר, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד, אם זוכין אין מקבלין שכר, ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, ואין חסין על בניהן ועל בנותיהן, לא שינו מידתן, אתם שאם זכיתם אתם מקבלין שכר, ואם חטאתם אתם מקבלין פורענות, ואתם חסים על בניכם ועל בנותיכם, על אחת כמה וכמה שאתם צריכים שלא תשנו את מידותיכם".

נמצא, כי צבא השמים ברקיע ובראשם השמש עובדים את ה' עבודה מאהבה, כלשון המדרש: "ולא עוד אלא ששמח לעשות

הוא בשתי הכנפיים שעובדים בהן את ה' מיראה, אבל באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שאחרי החורבן יש פגם בארבע כנפיים שעובדים בהן את ה' מאהבה ומיראה, והחובה מוטלת עלינו לתקן.

ועל ידי הטלת ציצית וחוט של תכלת בארבע כנפות הבגד, משלימים בכך את העבודה של המלאכים הסובבים את כסא הכבוד, אשר בגלות חסרות להם ארבע כנפיים, כי אינם יכולים לעבוד בהן את ה' באהבה וביראה כפי שעבדו בהן בזמן שבת המקדש היה קיים.

על פי דרכו מבואר היטב כוונת התרגום יונתן שאומר, כי על ידי קיום מצות ציצית, זוכה לשמש כמלאכים.

כמו כן מבואר היטב מדוע החמירו כל כך על גרירת הציציות על הריצפה, כי דומה הוא ללקיחת כנפי המלאכים ולהשפילם לעפר, וגורם בזה לקלל את עצמו.

על פי דברי קדשו נראה לבאר את השייכות בין מצוות ציצית לשבת קודש, כי מבואר בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ו) כי מצות ציצית נתקנה בשבת, וז"ל: "אמר הקדוש ברוך הוא למשה: 'מפני מה חילל זה את השבת?'... ה' שאל את משה, איך קרה דבר כזה, שהמקושש חילל שבת?" אמר משה לפניו: 'רבונו של עולם, איני יודע!'

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: 'אני אומר לך! כי בכל ששת ימי חול, יש לו לישראל תפילין בראשו ובזרועו, ורואה אותם, וחוזר ממעשיו, אבל עכשיו ביום השבת, שאין לו תפילין בראשו ובזרועו, לכן חילל זה את השבת!'

באותה שעה, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, 'משה! צא וברור להם מצוה אחת, שיהיו נוהגים בו בשבתות ובימים טובים', זו מצות ציצית...'

מתבאר מדברי תנא דבי אליהו כי יש קשר בין שבת לציצית.

ועל פי דרכו של הנעם אלימלך יש לבאר, שכתבו התוספות בסנהדרין (לז: ד"ה מנף) וז"ל: מנף הארץ זמירות שמענו - כתוב בתשובת הגאונים שאין בני ארץ ישראל אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו') גבי חיות "שש כנפים לאחד", וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום: רבש"ע! אין לנו עוד כנף והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר "מנף הארץ זמירות שמענו". ע"כ.

הרי לנו כי בשבת קודש זוכים ישראל לכנפיים כדוגמת המלאכים באמירת שירות ותשבחות לבורא עולם, לפיכך ניתנה להם הציצית שארבע כנפותיה כנגד ארבע כנפיים של המלאכים.

בזה נבוא ונבאר את ענין בגדי לבן בשבת, (כמו שכתב בשער הכוונות דף ס"ג ע"א שצריך האדם ללבוש בגדי לבן ולא של צבעים אחרים וכפי הצבע וגוון המלבושים שלבוש האדם ביום שבת בעוה"ז כך יתלבש בעוה"ב ביום השבת, ועוד כתב שם בשם רבו האר"י ז"ל, שפעם אחת בקבלת שבת נתגלה אליו נשמת חכם אחד שנפטר בימיו וראה לובש שחורים, ואמר לו, לפי שבעוה"ז היה לובש שחורים ביום השבת היו מענישים אותו שם להלבישו אחר פטירתו בגדים שחורים אף ביום השבת. וכן בפרי עץ חיים שער השבת פרק ד', ויש לכ"ז מקור בדברי זהר חדש יתרו דף נא. ואצטרף חדוה ומיכלא ומישתייא, ולבושין חיורין או דגוונין שפירין. וכן כתב רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חי שנה שניה, לפי דף סעיף י"ח: ויזהר כל אדם שלא ילבוש בגדים שחורים בשבת, ואפילו עוברי דרכים יזהרו שלא ללבוש בגדי חול ובגדים שחורים בשבת גם בעודם בדרך, ששבתים בפונדק או במדבר או בספינה. ואותם הנוהגים ללבוש בתוך שנים עשר חודש של אביהם ואמם בגדי חול וגם שחורים בשבתות וימים טובים, טועין הם ואיסורא עבדי. עכ"ל. וע"ע כ"ה ח"י ר"ס"ב ס"ק כ"ד. אולם כתב בברכי יוסף ס' ר"ס"ב ס"ק ג' שבעמק שרובם הולכים בלבוש שחור בשבת אין ללבוש לבנים בפרהסיא, ועי' בתשו' פנים מאירות ח"ב ס' קנ"ב. וכ"כ ברוח חיים ח"ב ס' ר"ס"ב ס"ק ב', וע"ש שכתב דאמרינן בגמ' נדה כ. ושבת קיד. א"ל רבי ינאי לבניו אל תקברוני לא בכלים שחורים ולא בכלים לבנים, לבנים שמה אזכה ואהיה כחתן בין אבלים ש"מ דחתן בין אבלים אין זה שבח ושמחה לו, וכיון דכ"ע נהגו האידינא במלבושים שחורים, אם אחד לובש לבנים הוא כחתן בין אבלים, ושמחה נהפכה לתוגה. והמקובלים לא דברו אלא בימיהם שלא היו לובשים שחורים משא"כ במדינתנו, ועוד בדורות הללו יש לחוש לחוחי לב ובפרט בזמננו בעוונותינו הרבים תחתונים למעלה עומדים במקום גדולים, ע"כ. וכ"כ בעין יצחק ח"ג עמ' קסו ועמ' קעה. וע"ע בכה"ח פלאגי סימן כ"ה סק"א, וכן עי' שבות יעקב ח"ב ס' מ"ב, ש"ת חיים שאל סי' א'). כי מכיון שבשבת כל יהודי זוכה לבחינה כמו מלאכים, הרי שיש בזה דמיון ליום הכיפורים,

ומצינו לגבי יום הכיפורים שכתב הרמ"א (סימן תר"י סעי' ד'): יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביום כפור, דוגמת מלאכי השרת. ע"כ. ולפי דרכינו אף בשבת מן הראוי ללבוש בגדי לבן כדוגמת המלאכים.

בזה יבואר היטב דברי הגמרא במסכת שבת (כה:): דאמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צבאות.

ולפי דרכינו הדימוי למלאך היה זה מחמת הארת שבת שמתחילה להאיר כבר מערב שבת, וכשהצטרף העייטוף בציצית אשר ארבע כנפותיה כנגד ארבע כנפיים של המלאכים, זכה להיות דומה למלאך ה' צבאות.

בזה נבאר מדוע מתעטפים בכל יום הכיפורים בטלית, כמו שפסק השו"ע (סימן י"ח סוף סעי' א'): ובליל יום כפורים יתעטף בעוד יום ויבדק עליו. ע"כ. וכתב ע"ז המגן אברהם (סק"ב): ובליל יום הכיפורים יתעטף. בב"ח כתב הטעם להדמות למלאכים. ולפי דברי הנעם אלימלך הדבר מקבל משנה תוקף מדוע על ידי עטיפת הציצית דומה למלאכים, כי ארבע כנפות הציצית כנגד ארבע כנפי המלאכים.

כמו כן, בזה נבאר מדוע נשים פטורות ממצוות הציצית (הטעם ההלכתי, הואיל וחייב הציצית הוא רק ביום ולא בלילה, וממילא מצוות הציצית היא מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ממנה כמבואר במנחות מג. וכן נפסק בשו"ע א"ח סימן י"ז, סעיף ב'. וכתב רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו בן איש חי ש"א לך ח' סעיף י"ג וז"ל: נשים ועבדים פטורים ממצות ציצית, דאפילו אם לובשים טלית בת ארבע כנפות, אין צריכין להטיל בה ציצית, מפני דמצות עשה שהזמן גרמא היא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים ועבדים פטורים, ואף על גב דקיימא לן בשופר וסוכה וכיוצא, אם רצו לקיים הרשות בידם, ויש להם שכר כמי שאינו מצוה ועושה, וליכא משום כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, מכל מקום במצוה זו מיחזי כיוהרא, ועוד יש חשש נמי משום לא תלבש אשה כלי גבר, על כן בציצית צריך למנוע אותם, וכנזכר בפוסקים, ובספר הכוונות מפורש טעם פרטי במצוה זו, על פי הסוד, דלא שייכה מצוה זו בנשים. ע"כ). כי לבישת הציצית מדמה את הלובושה למלאכים, אולם אשה אין באפשרותה להגיע לדרגת מלאך (כמבואר במגן אברהם א"ח סימן תר"י סק"ה שכתב על דברי הרמ"א שם סעיף ד': "יש שכתבו, שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביום כיפור, דוגמת מלאכי השרת. וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתיים ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר. ע"כ. וכתב המג"א: ולפי"ז אין הנשים לובשין לבנים דאין יכולים להיות כמלאכים דעירי גברים כתיב כמ"ש מט"מ גבי טבילה ומ"מ הקיט"ל יכולים ללבוש שיכנע לבם. עכ"ל. כמו כן כתב במטה אפרים סימן תר"ו סעיף ח', באלף המגן ס"ק ט"ז וז"ל, כתוב בא"ז בשם מ"מ, דאין להם לנשים לטבול בערב יום הכיפורים כי אינן יכולים להיות כמלאכים. עכ"ל. וכן בשו"ע א"ח סימן תר"ט סעיף ה' כתב, יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה. ע"כ. ובמשנה ברורה שם ס"ק י"ג כתב, וטעם העמידה להיות דוגמת המלאכים, ונשים לא יעמדו. עכ"ל. ובשער הציון שם ס"ק י"ט כתב, כי אין יכולין להידמות להם כמ"ש סימן תר"י. עכ"ל), ולכן אין לנשים להתעטף בציצית.

מעלת ההתבוננות בציצית:

כתב בשער הכוונות (דרושי ציצית דרוש ז', הובא בכף החיים סימן כ"ד סק"י"א): ודע כי האדם צריך להסתכל בציציות בכל שעה ורגע כמש"ה וראית' אותו והוא תועלת גדול לנשמה שלא יזדמן חטא לידו אם יזהר בכך וגם ישיג תועלת גדול. ע"כ. בספר טעמי המנהגים (ענייני ציצית אות יג, בהערה) כתב בשם עטרת זקנים (סימן ח) וז"ל: "צריך אדם להסתכל בציצית, והיא תועלת גדולה לנשמה שלא יזדמן לידו חטא". והוסיף על כך בקונטרס אחרון (שם אות ה): בספר כתב יושר כתב בשם האר"י ז"ל שצריך בכל רגע להסתכל בציצית וכו' ויועיל מאד להביא לאדם יראת הרוממות ויועיל מאד לפרנסה בסוד הכתוב "עייני כל אליך ישרו ואתה נותן להם את אכלם בעתו" עכ"ל. וכתב הגאון רבי ישעיה הכהן מלובלין בעל מסגרת השולחן בסידורו הנקרא "ישועות ישראל" שם הוא כותב: "בכל עת שבא לו איזה עניין שמבין שאינו לכבוד שמים ורוצה להינצל, וכן אם רואה שבא לו איזה כעס בלבו, יסתכל בשני ציצית שלפניו והשי"ת יצילהו". כמו"כ כותב: "בדברו עם בני אדם ומתיירא שלא יתפס ברשת לשה"ר ודיבורים אסורים ח"ו, יסתכל בציצית והשי"ת יצילהו וישמרהו שלא ידבר לה"ר ושיחה בטילה וכן כל כיו"ב". ועוד עיין כף החיים (סימן כ"ד ס"ק כ"ה) שהביא באריכות מעלות רבות למסתכל על בציצית.